

Шта би данас рекао Петар Кочић?

Пише: Драгиша Спремо
уторак, 07 септембар 2010 12:55

Шта се у земљи Босни променило, а шта остало исто, од времена Петра Кочића, Бењамина Калаја и Давида Штрпца ?

Ове јесени навршава се 102. година како је некадашња Аустро-Угарска монархија извршила анексију Босне и Херцеговине. Тај незаконити чин отимања и присвајања претходно окупираних територија учињен је супротно одлукама Берлинског конгреса и, како је познато, био узрок избијању Првог светског рата.

Било је то време Бењамина Калаја, „главатог господина“ из Угарске, којег је бечки двор 1882. године овластио да буде главни тумач царске власти у војно и политички покореној Босни и Херцеговини. Било је то време и Давида Штрпца, Симеуна Ђака, Мрачајског проте и других знаменитих личности Кочићевог Змијања.

Том времену на размеђу 19. и 20. века враћамо се, ево, и ми. Не само ради тога да би смо обележили једно столеће које нас дели од аустроугарске окупације и анексије ових простора од стране једне од најмоћнијих царевина, већ и да би се начинила паралела са временом садашњим.

Прошлост која отвара видике

Недавног лауреата угледне Кочићеве награде, познатог бањалучког професора, књижевника и сенатора РС Предрага – Гугу Лазаревића, питали су новинари како он види минуло столеће и која је основна порука његовог награђеног дела „Без права на ћутање“.

Лазаревић каже:

Шта би данас рекао Петар Кочић?

Пише: Драгиша Спремо
уторак, 07 септембар 2010 12:55

„Да бисмо исправно разумели ово што нам се данас догађа у Босни и Херцеговини морамо се враћати ближој и даљој прошлости. Историја је процес који траје. Сасвим је извесно да пут у будућност води преко прошлости. Односно, без познавања прошлости нема разумевања садашњости, ни сагледавања будућности. Није узалуд Андрић једном приликом рекао да ће, докле год буде имао снаге, проучавати прошлост. Од ње, на жалост, наш свет бежи, па је зато лак плен за западне демагоге. У ових неколико реченица садржана је и поента моје књиге 'Без права на ћутање'“.

- Посматрајући садашње политичке прилике и живот људи у БиХ, шта би нам, по вашем мишљењу, Петар Кочић рекао данас?

Рекао би: „Ништа ново под сунцем и капом небеском. Моја приповијетка Змијање данас је метафора за Републику Српску“

Босна некад и данас

Збиља, шта би нам Кочић рекао данас? Шта би рекли његови литерарни јунаци

(личности из стварног живота) – Мрачајски прото, Давид Штрбац, Симеун Ђак ?

У селу Мелина, на Змијању, на једном пропланку, недалеко од брвнаре у којој је рођен, и данас је видљива хумка са Давидовом крстачом. Недалеко одатле су Стричићи, родно место омиљеног крајишког писца. И стари манастир Гомионица у којој је Кочић походио основну школу. И Ратково, Славићка, Јошикова Вода.... – сва та села која је Кочић помињао у својим делима.

Шта се, дакле, променило под сунцем Змијања и капом небеском у Крајини?

Ако би погледе усмеравали само на објекте и „мртву природу“ која нас данас окружује (улице, тргови, паркови), то би нас свакако одвело до погрешног закључка и селективне

Шта би данас рекао Петар Кочић?

Пише: Драгиша Спремо
уторак, 07 септембар 2010 12:55

истине да су промене очигледне и неспорне. Међутим, ако се пажљиво осмотре људи и живот који данас пулсира на Змијању и широм Босне и Херцеговине, видећемо да суштинских промена нема. Друштвене и животне прилике увелико подсећају на време са почетка прошлог века када је Петар Кочић писао своју сатиричну драму „Јазавац пред судом“ (1903. год.) и покретао патриотску и бунтовну „Отаџбину“ (1906.год), да би га аустројски цензори убрзо послали да робија у бањалучкој Црној кући, а његову „Отаџбину“ трајно забранили.

Таквих, или још горих, цензора има и данас у земљи Босни. Они делују у име тзв. „међународне заједнице“ и имају овлашћења која су непојмљива у савременом свету. Правни тимови у канцеларијама ОХР, којима руководи високи представник УН, имају ексклузивитет да, без права на жалбу, обеснаже сваку одлуку и сваки закон БХ парламената и институција, да опозову и смене сваког функционера, од општине до врха законодавне и извршне власти у ентитету и држави, да самостално тумаче и прекрајају чак и уставе БиХ и ентитета, а да при томе никоме у БиХ не полажу рачуне нити могу одговорати за своје погрешне одлуке. То је лице и наличје данашње БиХ.

Стопама □ Бењамина Калаја

Многе данашње тезе и поимања у Босни и Херцеговини о историји, вери, националности, образовању, примени језика и писма, имају своје утемељење у филозофији и концепту некадашњег аустроугарског „поглавара“ БиХ Бењамина Калаја. Он се залагао за стварање јединствене „босанске (бошњачке) нације“, за један језик и писмо, а својим непосредним деловањем доприносио је раскоlima по верској и националној линији, фаворизовању бошњаштва, распривању мржње међу људима итд. Наравно, такав концепт Срби и Хрвати у БиХ нису могли, нити хтели, да прихвате.

О овој данашњој БиХ било је доста речи на округлим столовима и научним скуповима који су организовани поводом 100.годишњице анексије БиХ. Научни радници у Републици Српској, као и многи историчари из ширег окружења, сагласни су у мишљењу да је БиХ под међународним протекторатом и земља са веома суженим суверенитетом.

На једном од тих скупова академик Рајко Кузмановић, иначе председник РС, рекао је да је Босна и Херцеговина и данас, један век касније, само формално слободна и са формалним суверенитетом, јер је он де факто у рукама међународне заједнице, оличене у високом представнику. Кузмановић је подсетио да се процеси из времена анексије БиХ

Шта би данас рекао Петар Кочић?

Пише: Драгиша Спремо
уторак, 07 септембар 2010 12:55

и данас на просторима бивше Југославије на сличан начин одвијају. Ондашња настојања да се у БиХ створи интегрални национални идентитет ни данас не могу бити остварена. Видљиве су јаке тенденције бошњачког политичког круга да се и сада оживи идеја да се у БиХ гради један јединствени језик, интегрално друштво, интегрални национални идентитет, што није успело пре сто година, па ни сада не може бити остварено.

Тако је говорио Давид Штрбац

- Боже мој, чудне љепоте у вашег цара! (аустријског). Боже мој, боже, ала ви усрећисте нашу земљу! Свијет се лијепо умртвио од некаква добра, и милине, па једва дише!

- Сvak вес`о, задовољан, свак пјева, само се пјесна ниђе не чује. Једини сам ја незадовољан, јадан и чемеран.

Судија пита: – Оклен си? Како се зовеш?

- Ја се зovem, славни суде, Давид Штрбац, село Мелина, котар Бања Лука, окружље Бања Лука, а земља, мислим главати господине, да ће бити Босна. Кућна ми је лумера 17. Тако ме славни суд пише и тако ми позовке шаље.

- А како ти се зове њивица, Давиде? То треба да зна Славни суд.

- Зове се: „Ни Давидова, ни царска, ни спаиска“. Тако јој је име и тако је, чини ми се, и вође у суду записато.

- Много сам ја, господини моји, свијета прошо, из много вуруна крува ио, са много врела воде се напио. Одајући по свијету и народу, на свашто сам пазио и ово сам уверчио: пођеш ли доље кроз Лијевче, испод Бање Луке, сваком је готово другом чојеку име Ћетоје.

Шта би данас рекао Петар Кочић?

Пише: Драгиша Спремо
уторак, 07 септембар 2010 12:55

- Наши цареви, штоно веле, бише и преминуше. Него сам начукно, да ми, Србови, имамо једног краља и једног кнеза. Дај ми кажи, тако ти царског крува, а видим паметан си и учеван си: би ли се икако, икако мого од тог нашег краља и књаза истесати макар један осредњи цар, јер смо се ми, Србови, одавно зажељели царева?

- О, зар је ћорава наша Земљана влада, год јој њезин! Зато нами, грдна рано, све ћораво и иде у овој земљи!

(Фрагменти из Кочићевог „Јазавца пред судом“)